

PECULIARITIES OF THE EMOTIONAL SPHERE OF COMBATANTS AND SERVICEMEN UNDERGOING MILITARY TRAINING BEFORE DEPLOYMENT TO THE FRONT LINE

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЩО ПРОХОДЯТЬ НАВЧАЛЬНУ ВІЙСЬКОВУ ПІДГОТОВКУ ПЕРЕД ВІДПРАВКОЮ НА ПЕРЕДОВУ

Viktoriiia Mostova¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-354-5-16>

Інтерес у наукових колах до психологічного потенціалу особистості військовослужбовців в Україні підсилюється завдяки тому, як російські війська вторглися у лютому 2022 року. Ймовірно, його початком може бути вважати загострення військово-політичної ситуації на сході країни у 2014 році.

Структура емоційної сфери вкрай складна, і крім самих емоцій, вона охоплює емоційні характеристики особистості, її емоційні відношення, такі як почуття, емоційний стан та настрої, готовність до відчуттів, самосвідомість, духовні переживання. В умовах загрози у людини суттєво знижується почуття безпеки, в її поведінці починає переважати емоційний компонент, починають діяти інстинктивні форми поведінки, знижується критичність та здатність до саморегуляції. В емоційній сфері переважають страх, тривога, напруженість, агресія, гнів, почуття провини, пригніченість, апатія тощо [1].

Характер військової служби впливає на розмаїття емоційної сфери людини і має вплив на всі аспекти емоційної сфери особистості. Початок військової служби в умовах, коли немає активних бойових дій, супроводжується відчуттям певного нерівноваги, яке з часом, із здобуттям професійного досвіду, послаблюється. Однак участь у бойових операціях може призводити до переваги негативних базових емоцій, погіршення психічного та емоційного стану, емоційного вигорання та зменшення здатності рефлексувати на свої емоції. Умови воєнних дій значно впливають на емоційний стан особистості, проявляючись у високому рівні тривожності, яскравих виявах базових емоцій, таких як сум, відрaza та гнів, пропорційному збільшенню негативних відчуттів з

---

¹ V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

тривалістю перебування під загрозою, виразних ознаках соматизації, депресивних та параноїдальних станах, нахилах до самогубства, чутливості між людьми, емоційній жорсткості та інших небажаних наслідків.

Головна мета дослідження полягала у дослідженні особливостей емоційної сфери учасників бойових дій і військовослужбовців, що проходять навчальну військову підготовку перед відправкою на передову.

З метою досягнення головної мети використовувався наступний психодіагностичний інструментарій: шкала диференційних емоцій К. Ізарда, тест самооцінки психічних станів (за Г. Айзенком), торонтська шкала алекситимії, методика «Домінуючий стан» Л. Кулікова та методика діагностики рівня емоційного вигоряння В. В. Бойка. В якості методів обробки та інтерпретації емпіричних даних використовувались метод Манна-Уїтні для порівняння незалежних вибірок, кореляційний аналіз Спірмена та описові статистики.

У дослідженні брали участь 119 чоловіків військовослужбовців. До експериментальної групи увійшли 46 чоловіків у віці 27–42 років. Респонденти експериментальної групи представлені військовослужбовцями у тилових частинах та бригад територіальної оборони.

Емоційне напруження серед військовослужбовців, які проходять підготовку перед відправкою на передову, і серед тих, хто вже перебуває на передовій, виникає від стану очікування участі в активних бойових діях. Тривале перебування в зоні конфлікту сприяє швидкому виникненню емоційного вигоряння у всіх його проявах. Вищий рівень тривоги та страху у бійців на передовій порівняно з помірним рівнем серед тих, хто готується до відправки на передову, свідчить про активацію захисних механізмів, спрямованих на збереження життя в умовах воєнних дій. Перебування в осередку бойових дій може спричинити певні проблеми у визначенні та вербалізації військовими власних емоцій. Перебування у місцях активних бойових дій може спричинити зростання емоцій страху, горя, тривожності як стійкого психічного стану, фрустрації та тривоги як емоційного стану. При цьому знижується виразність радості, провини та емоційної стійкості. В ситуації очікування відправки на передову спостерігається зростання емоції страху, тривожності, тривоги та емоційної нестійкості при зниженні рівня виразності радості.

Таким чином, особливості воєнної діяльності проявляються в широкому спектрі емоційної сфери особистості. Початковий етап служби в умовах відсутності бойових дій часто супроводжується нерівновагою, яка згодом зменшується зі зростанням професійного досвіду. Військовослужбовці, що проходять підготовку перед відправкою на передову в порівнянні з військовослужбовцями, які проходять службу у

тилових частинах мають високий рівень напруження; учасники бойових дій вирізняються високим рівнем алекситимії та вигоранням.

Список використаних джерел:

1. Терещук А. Д. Психоемоційний стан і поведінка військовослужбовців, що повернулися із зони АТО. *Актуальні проблеми психології*. 2017. № 11(15). С. 526–534.
2. Харченко А. О. Структурні особливості емоційної сфери учасників бойових дій з постстресовою психологічною дезадаптацією. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2018. Вип. 58. С. 67–79.